

Pædagogisk læreplan 2018 skabelon

Dagtilbud: *Sabro Dagtilbud*

Dato: *Udarbejdet fra sommeren 2019 til sommeren 2020*

Den styrkede pædagogiske læreplan

Indledning

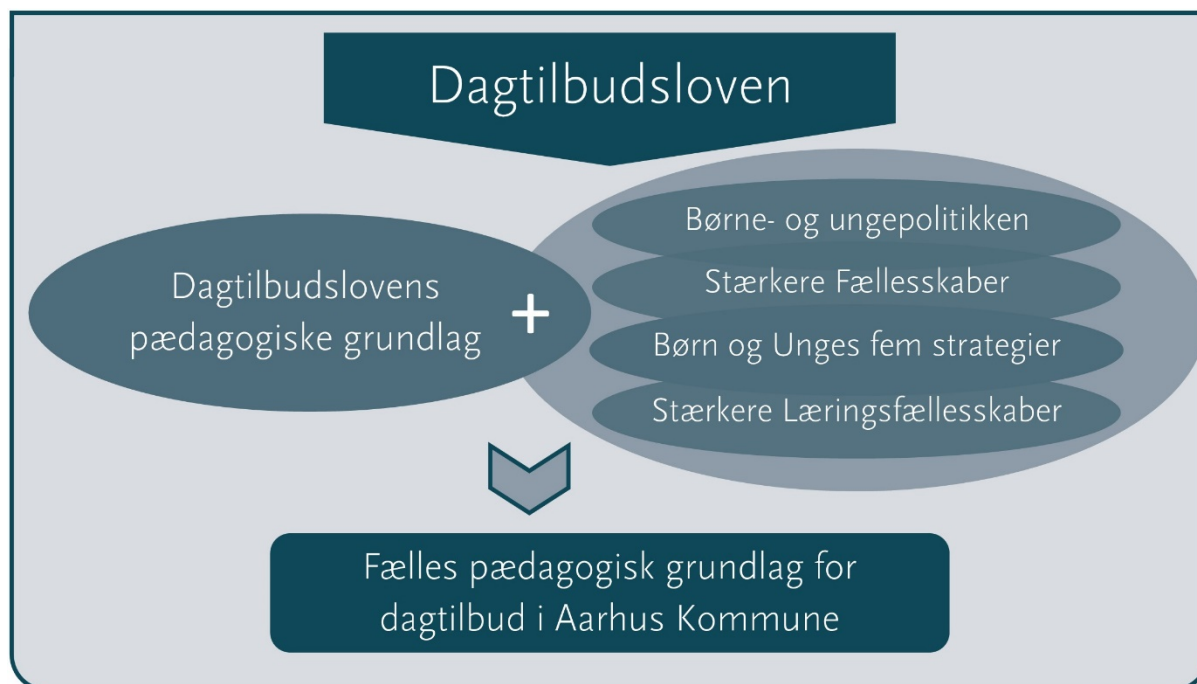
Alle dagtilbud i Danmark skal udarbejde en skriftlig pædagogisk læreplan med afsæt i bestemmelserne i dagtilbudsloven. Denne skabelon til den styrkede pædagogiske læreplan er udarbejdet i en arbejdsgruppe bestående af dagtilbudsledere, BUPL, FOA, De selvejende dagtilbud, områdechefer og forvaltningen.

Skabelonen er en hjælp til at indfri de krav, der i lovgivningen stilles til den skriftlige pædagogiske læreplan, og er det redskab, som dagtilbuddene i Aarhus Kommune skal bruge til at udarbejde den pædagogiske læreplan.

Det er afgørende, at den styrkede pædagogiske læreplan udarbejdes i og tilpasses en lokal kontekst, så den bliver rammen for al pædagogisk arbejde i dagtilbuddet og et pædagogisk redskab, der understøtter det pædagogiske personales og ledelsens arbejde med at skabe gode pædagogiske læringsmiljøer for børnene. Læreplanen skal samtidig være med til at understøtte sammenhængen i tilbuddene til børnene, de unge og deres familier i lokaldistrikterne.

Temaerne i skabelonen er beskrevet ud fra det fælles pædagogiske grundlag for dagtilbud i Aarhus Kommune. Det pædagogiske grundlag tager afsæt i dagtilbudslovens formuleringer og vores lokale børne- og ungepolitik, 0-18-årsperspektivet, strategier mv. og kan findes her: <https://intranet.aarhuskommune.dk/documents/39033>

Ministeriets intention med den pædagogiske læreplan er, at:

"... dagtilbuddets pædagogiske læreplan med udgangspunkt i de centrale elementer fra det pædagogiske grundlag og med udgangspunkt i de pædagogiske mål og indholdsbeskrivelser af læreplanstemaerne skal fungere som et pædagogisk redskab, der via korte relevante pædagogiske overvejelser, refleksioner og eksempler skal skabe en klar fælles retning for det pædagogiske arbejde, der foregår i dagtilbuddet, herunder sikre at den intenderede pædagogik er til stede hele dagen og i alle aktiviteter, rutiner med børnene m.v."

Ministeriets samlede beskrivelse af rammer for den pædagogiske læreplan er beskrevet i: **"Den styrkede pædagogiske læreplan – rammer og indhold"**, der kan findes på: www.emu.dk/omraade/dagtilbud under overskriften "Den styrkede pædagogiske læreplan".

Udarbejdelse af den pædagogiske læreplan

Inden den pædagogiske læreplan udarbejdes, skal der lokalt i dagtilbuddet tilrettelægges en proces for, hvordan den udarbejdes, hvem der inddrages hvornår, hvordan der arbejdes med den og overvejelser om, hvordan arbejdet med den evalueres. Til at understøtte den proces har Børn og Unge udar-

bejdet en procesvejledning, der kan bruges som ramme for arbejdet. Procesvejledningen findes her:
[Link indsættes]

Selve skabelonen til udarbejdelsen af den styrkede pædagogiske læreplan er bygget op, så der for hvert tema er en rammesættende tekst fra det fælles pædagogiske grundlag for dagtilbud i Aarhus Kommune. Herefter følger et skrivefelt med en vejledning til, hvad der skal være fokus på og forslag til tre refleksionsspørgsmål, der kan bruges som afsæt for drøftelser, dagtilbuddets beskrivelse af temaet og systematisk refleksion og evaluering.

Indholdet er:

1. Børnesyn
2. Dannelse og børneperspektiv
3. Leg og børnefællesskaber
4. Det pædagogiske læringsmiljø hele dagen
5. Læring og de seks læreplanstemaer
6. Børnemiljø
7. Børn i udsatte positioner
8. Forældresamarbejde
9. Inddragelse af lokalsamfundet
10. Sammenhæng med børnehaveklassen
11. Ledelse
12. Pædagogisk personale
13. Dokumentations- og refleksionspraksis
14. Evaluering

1. Børnesyn

Det at være barn har en værdi i sig selv, og i børnelivet skal der være plads, tid og ro til at være barn. Udgangspunktet er, at alle børn trives og udvikler sig, når de har passende udfordringer, ser mening og oplever anerkendelse og social samhørighed i forpligtende, rummelige og givende fællesskaber.

Hvordan det grundlæggende børnesyn kommer til udtryk

Det grundlæggende børnesyn i Sabro Dagtilbud kommer til udtryk i tilgangen til, hvordan der arbejdes med de pædagogiske aktiviteter, herunder læringsmiljøet, organisering og struktur af hverdagen og ikke mindst de menneskelige ressourcer.

Med afsæt i en fælles workshop i efteråret 2019 om børnesyn, dannelse og børneperspektiv arbejder vi i Sabro Dagtilbud med en opbygning af en fælles forståelse for, hvordan det enkelte barn oplever nærhed, trivsel, læring og udvikling. Børnesynet kommer blandt andet til udtryk i måden, hvorpå det enkelte barn og dets familie mødes af Sabro Dagtilbud; hvordan familien og barnet helt grundlæggende føler sig velkommen og som en del af et større fællesskab.

Eks: Vi afholder åbent hus for alle kommende forældre. Her får de kommende familier mulighed for at møde vores hverdag, ligesom de bliver budt ind i et større fællesskab, hvor det er muligt at afstemme forventninger og med plads til undren.

Igennem organisering af den pædagogiske hverdag arbejder det pædagogiske personale med læringsmiljøet. På baggrund af forståelsen for at alle børn er forskellige, og at der skal tages højde for børnenes forskellige forudsætninger, arbejder vi ligeledes med dynamisk tilrettelæggelse af hverdagen såvel som af de fysiske rum.

Eks: Personalet oplever, at der er meget kaos i fællesrummet, og det bliver ofte til en kaotisk, konfliktfyldt løbebane for de ældste børn, frem for et sted hvor alle børnene får mulighed for leg og fordybelse. Personalet gør sig overvejelser om de ældste savner et puderum, og om det er muligt at opstille møbler anderledes til netop at skabe mindre rum, hvor det er muligt at fordybe sig. Personalet vælger at inddrage de ældste i deres planlægning af et puderum.

Igennem kendskab til de enkelte børn, inddragelse af børnene og sammensætningen, kommer børnesynet til udtryk ved, at personalet er nysgerrig på, hvad børnene ønsker, kan og ikke mindst, hvordan det er muligt at arbejde med børnenes perspektiv.

De enkelte afdelinger arbejder med børnesyn i forskellige udtryk. Børnesynet bliver synligt i relationerne med børnene; lige fra hvordan børnene har tilgang til fællesskabet til deres mulighed for at trække sig. Igennem en fast struktur, som alle afdelinger i Sabro Dagtilbud praktiserer, er det muligt at indgå i små grupper igennem hele dagen. Det giver lejlighed for, at der er færre børn til hver voksen, og muligheden for fordybelse og ro bliver væsentlig lettere at praktisere.

Børnesynet og forståelsen for dette syn er et kontinuerligt arbejde, der forudsætter, at personale og ledelse arbejder med refleksion, den pædagogiske dømmekraft og evaluering. Personalet arbejder med deres børnesyn både i det daglige virke, i det enkelte møde med barnet og i struktureret tidsrum, hvor personalet blandt andet beskæftiger sig med forskellige metoder; herunder feedback, refleksion, forældre- og venskabsskemaer

og lignende. Herigennem er det muligt at arbejde med en sikring af børnesynet, hvor barnet føler sig anerkendt, trives og kan udvikle sig.

2. Dannelse og børneperspektiv

Børn skal føle sig set og forstået og opleve at have en demokratisk stemme. Børn skal være aktive medskabere af deres egen læring og udvikling inden for rammer, som de voksne har ansvaret for. Der skal lyttes til børnenes oplevelse af, hvordan det er at være i dagtilbud. Hvordan er deres oplevelse af, om de mestrer, kan finde mening og hører til? Børns oplevelse af indflydelse er en tidlig del af deres dannelsesproces og af udviklingen af demokratisk forståelse.

Hvordan vi sikrer børnenes ret til medbestemmelse og understøtter deres tiltagende mestring af eget liv.

Barnets adfærd er ikke tilfældig - barnet har som udgangspunkt en hensigt med adfærden. I Sabro Dagtilbud tages børn alvorligt, og det respekteres, når barnet siger fra. For at understøtte og skabe muligheder for, at barnet kan gøre egne erfaringer inden for dets nærmeste udviklingszone, er der i Sabro Dagtilbud en særlige bevidsthed om, hvordan børns meninger og ideer inddrages undervejs i aktiviteter, hverdagen og i projekter.

Eks: Stuen har aftalt, at de skal på tur i skoven. Undervejs møder de en brandbil, der er ved at skifte brandhaner. Børnene stopper op og kigger på. Et af børnene ser på pædagogen og siger: "Kan vi ikke blive her og se, hvad de laver? Så kan vi gå i skoven en anden dag?". Et andet barn siger: "Jeg vidste slet ikke, hvad man brugte de der haner til!" Og flere af børnene begynder at spørge brandmændene ud om, hvad de laver og hvorfor. Da børnene 45 minutter senere går tilbage til institutionen siger et af børnene til et andet: "Hvor har jeg lært meget i dag!"

Målet i de pædagogiske aktiviteter er processen og ikke det endelige resultatet. Der inddrages både formelle og uformelle spørgeskemaer som f.eks. venskabsskemaer fra DCUM og børneinterviews i det pædagogiske arbejde. Igennem en anerkendende tilgang hvor spejling, lytning og undrende, udviklende spørgsmål er det muligt at have fokus på det enkelte barns dannelsesproces. Det pædagogiske personale arbejder med både kendskab og nysgerrighed på individet og på fællesskabet. Det giver barnet en selvfor-

ståelse for sig selv og for at være en del af noget større.

I Sabro Dagtilbud arbejder vi med at hjælpe børn til at blive robuste og selvstændige ved at støtte, opmuntre, guide og tro på dem.

Eks: En gruppe børn finder insekter og firben på legepladsen. Pædagogen spørger, om hun må være med, for hun er stærk og kan flytte sten. Børnene byder hende velkommen og i fællesskab får de fundet flere dyr, som alle i gruppen har til ansvar at passe på og får fordelt imellem hinanden. Pædagogen får undervejs inddraget andre børn, som den oprindelige gruppe af børn også byder velkommen.

Igen gennem pædagogens engagement og deltagelse i børnefællesskabet er det muligt at følge børnenes nysgerrighed og deres mening. Det bliver også muligt at arbejde med den demokratiske forståelse for et fællesskab, samtidig med det enkelte individ får et ansvar ind i fællesskabet. For at sikre børns medbestemmelse og understøtte børns tiltag til mestring af livet er det i Sabro Dagtilbud særligt vigtigt, at det pædagogiske personale arbejder med deres egen nysgerrighed på børn.

3. Leg og børnefællesskaber

Fællesskaber udgøres af dem vi er, og det vi laver sammen. Alle børn i dagtilbud skal være en værdsat del af et fællesskab, og fællesskaberne skal have noget at byde på for alle børn.

Børns leg er grundlæggende for deres sociale og personlige læring og udvikling, og legen har en værdi i sig selv. Leg betyder både børns spontane leg på deres helt egne præmisser, og den leg, der igangsættes, rammesættes og eventuelt understøttes af de voksne omkring børnene.

Leg, læring, udvikling og dannelse sker i børnefællesskaber, som de voksne sætter rammerne for. Dagtilbuddets hverdag skal skabe rum til at børn kan indgå i både kendte og nye relationer på tværs af alder, køn og kultur. Det er det pædagogiske personale og ledelsens opgave at skabe balancen mellem individ og fællesskab i dagtilbuddet.

Den pædagogiske praksis, som understøtter udvikling af både børnefællesskaber og det sociale rum, hvor det enkelte barn lærer og udvikler sig.

Vi vil i vores daglige pædagogiske arbejde sikre, at alle børn hver dag får mulighed for at udfolde sig i henholdsvis voksenskabte lege, voksenstøttede lege og barnets egne lege.

Vi vil være klar, når det kræves, at legen skal støttes og rammesættes, for at alle børn kan være med, og for at legen udvikler sig positivt for alle børn.

Voksenstyrede aktiviteter åbner desuden mulighed for at inddrage de børn, der eventuelt står uden for legen. Vi vil være opmærksomme på, at selvom børn lærer noget om sig selv og andre i legen, så leger de ikke for at lære, men derimod fordi det er sjovt at lege. Det vil sige, at vi skal helt sikkert være rollemodeller et langt stykke hen ad vejen, men også huske, at de fleste børns legekultur især blomstrer dér, hvor de voksne ikke kommer.

Al leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber; små eller større fællesskaber som opstår, når børn er fælles om noget. Vi skal imidlertid huske, at ikke alle børn evner selv at indgå i disse fællesskaber, og at der er forskel på spontane- (f.eks. fund af en mariehøne), frivillige- (f.eks. far, mor og børn) og forpligtende fællesskaber (f.eks. samling). Dagtilbuddets mål er, at alle børn får mulighed for aktiv deltagelse i alle disse former for børnefællesskaber. Det gør vi bl.a. ved at italesætte det ved vores samlinger. Vi lærer børnene at værdsætte forskelligheder og at respektere andre børns meninger og idéer. Vi lærer også børnene at hjælpe hinanden og være opmærksomme på hinanden (f.eks. at et barn hjælper et andet barn i garderoben). Vi ønsker at se børnene udvikle empati for hinanden samt forståelse og tolerance for hinandens forskelligheder.

Vores "Fri for mobberi" skaber desuden rum for, at børn kan etablere inkluderende vennskaber og børnefællesskaber på tværs af alder, køn og kultur, og at mobning forebygges. Det er også her, vi taler med børnene om, hvordan man kan hjælpe en kammerat, som ikke selv kan komme i gang med at lege.

I vuggestuen skal børnene introduceres for børnefællesskabet. For nogle af børnene er første gang, de er i et fællesskab, og de skal derfor støttes og guides ind i fællesskabet med andre børn. Vi har desuden fokus på børnenes fællesskab med de voksne, da det er vigtigt, at børnene har en tryk base.

I børnehaven har vi flere forskellige grupper, som børnene er i. Derudover har vi vores førskole op til skolestart. Til hverdag deles børnene ofte op i små grupper i forbindelse med aktiviteter. I forbindelse med temauger og på legepladsen er der atter andre grupper, og i ydertimerne er børnene slet ikke delt. Alt dette giver børnene mulighed for at komme i andre konstellationer og finde nye fællesskaber.

Vi er naturligvis også meget opmærksomme på, at børnene også har fællesskaber med de voksne. Det er vigtigt, at alle børn har de voksne som sikker base, der kan hjælpe dem

videre i fællesskaberne med andre børn.

Vi forsøger også at inddrage alle forældre i vores arbejde med børnefællesskaber. Vi opfordrer dem til at arrangere legeaftaler for børnene. Derudover opfordrer vi dem til at have blik for børnefællesskaber og ikke bare for deres eget barn.

4. Det pædagogiske læringsmiljø hele dagen

Det pædagogiske læringsmiljø er rammen for børns trivsel og læring og indeholder mange af de andre aspekter beskrevet i skabelonen.

Det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbud skal være til stede hele dagen fra modtagelsen om morgenen til de sene eftermiddagstimer. Det pædagogiske læringsmiljø skal blandt andet give barnet mulighed for at eksperimentere og bruge fantasien, lege forskellige og udviklende lege og bruge både emotionelle, sociale og kognitive kompetencer.

I arbejdet med børn i dagtilbud er fokus på at skabe pædagogiske læringsmiljøer, der ud fra et helhedssyn understøtter trivsel, læring, udvikling og dannelse for alle børn. Det kræver viden, der med afsæt i faglig refleksion med kollegaer og ledelse, skal bruges til at udvikle stærkere pædagogiske læringsmiljøer for børnene og stærkere læringsfællesskaber for de professionelle.

Læringsmiljø i Sabro Dagtilbud

I Sabro Dagtilbud er der opmærksomhed på at skabe læringsmiljøer, hvor vi med afsæt i vores pædagogiske grundlag arbejder bevidst og målrettet med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Læringsmiljøet i Sabro Dagtilbud er præget af anerkendende, nærværende og tilgængelige medarbejdere i børnehøjde. Der er vedvarende fokus på både børnegruppen og det enkelte barns behov og en skærpet opmærksomhed på vigtigheden af daglige udviklende øjeblikke.

Eks: En gruppe børnehavebørn og en pædagog sidder ved bålet på legepladsen på en smuk og kold efterårsdag. De har lavet suppe og sidder nu og spiser i stilhed. En dreng kigger op på pædagogen, ser hende ind i øjnene og smiler. Hun kigger tilbage på ham, smiler også og giver hans hånd et lille klem.

Læring hele dagen

læringsmiljøerne skal derudover i Sabro Dagtilbud være præget af, at læring finder sted på alle tider af dagen og i alle typer aktiviteter - både de planlagte, voksenstyrede aktiviteter, i børnenes spontane leg og aktiviteter samt i hverdagens rutiner.

Vokseninitierede aktiviteter

I Sabro Dagtilbud arbejder medarbejderne dagligt med at skabe en forudsigelig hverdag for børnene. Børnene forberedes dagligt via f.eks. piktogrammer og dags- og ugeplaner på hverdagens planlagte aktiviteter og rutiner. Der er dagligt planlagte aktiviteter, som tager sit udspring i læreplanens temaer og i børnegruppen/de enkelte børns individuelle behov.

Eks: Personalet på 3-6 års stuen har med afsæt i kvantitative (sprogvurderinger) og kvalitative data fra pædagogisk praksis erfaret, at en del børn på stuen har udfordringer med rim. Derfor vælger personalet, at fokusområdet i tirsdagens fastlagte sproggrupper i en seks uges periode skal være rim og remser samt at der hver dag i dagens formiddags-samling skal være "rim & remser" på programmet. I planlægningen af aktiviteterne er personalet opmærksomme på også at komme omkring de andre læreplanstemaer - f.eks. rime-ords tagfat, sange med rime-ord osv.

Udover de planlagte og forberedte faste vokseninitierede aktiviteter hver dag foregår der hele tiden vokseninitierede aktiviteter, hvor medarbejderne løbende vurderer og tilpasser sig hele børnegruppen og de enkelte børns behov og tilbyder dem rammesatte aktiviteter

Eks: I vuggestuegruppen løber en gruppe børn ind og ud af stuen, mens de kravler hen over stolene, under bordene, op i vindueskarmene osv. En medarbejder spørger børnene, om de har lyst til at komme med ind i rummet bagved og bygge en motorikbane. Medarbejderen bygger sammen med børnene en motorikbane af madrasser, taburetter og puder.

Børneinitierede og spontane aktiviteter

I Sabro Dagtilbud vægtes plads til børneinitierede aktiviteter, og dette bærer læringsmiljøet også præg af. Institutionerne er indrettet, så der er zoner, hvor børnene kan lege uforstyrret og uden vokseninitieret aktivitet, med plads til at følge børnenes spor og perspektiver, og der skabes rum for de lege og aktiviteter, som opstår deraf.

Eks: Nogle store børnehavepiger leger "far, mor, børn" i fællesrummet. "Vi skal have et rigtigt hus", siger den ene pige. Pigerne begynder at fjerne kurve med legetøj fra hylderne og ved hjælp af kurvene og en lille rumdeler på hjul, får de bygget et lille "hus". De henter stofbleer i vuggestue-afdelingen, som de bruger som dyner til dukkerne samt hagesmække, som de giver dukkerne på.

Daglige rutiner

I Sabro Dagtilbud er der opmærksomhed på, at læring også foregår i alle hverdagsrutiner, og der er fokus på, at der bliver givet tid og rum til, at de daglige rutiner også kan blive læringssituationer, hvor medarbejderne står klar til at støtte og guide ved behov.

Eks: Efter formiddagsmaden skal en lille gruppe vuggestuebørn og to voksne på legepladsen. De voksne åbner døren ud til garderoben, og en af de 2-årige piger går ud til sin plads og begynder selv at tage sine sutsko af. Bagefter begynder hun at tage sine overtræksbukser på, men da hun oplever, at det ikke går helt uden hjælp, beder hun en af de voksne om hjælp. Sammen får de trukket bukserne det sidste stykke op. På eget initiativ går pigen i gang med at tage sin jakke på, men spørger om hjælp til lynlåsen. Så kommer turen til skoene. Skoene kommer på - men på modsat fod. "Du har selv taget sko på - flot klaret", siger pædagogen, "Kom lad mig lige hjælpe dig med det sidste, så de sidder helt, som de skal".

Det er ikke altid, at børnene kommer på banen i forhold til alle daglige rutiner. En gang imellem tager medarbejderne over for at få sat tempoet op eller komme videre til næste opgave. Derfor vil vi have et fortsat fagligt fokus på at skabe bevidsthed om værdien om barnets læringsmuligheder i de daglige rutiner.

5. Læring og læreplanstemaer

Børn lærer ved at udforske deres omverden med krop og sanser, ved at blive mødt af spørgsmål og udfordringer og ved selv at undres og stille spørgsmål. Børn lærer også ved at eksperimentere, prøve sig frem, fejle, gøre opdagelser og finde innovative løsninger. Børn lærer gennem kommunikation, udveksling og sociale interaktioner med de andre børn og de voksne i dagtilbuddet. Motivation og passende udfordringer har betydning for at lære og udvikle sig – både som individ og som del af et fællesskab. Børn har brug for voksne, der sætter rammer, guider og vil noget med dem, men de har også brug for plads til at være sig selv og til at gøre deres egne erfaringer.

Det pædagogiske arbejde med læreplanstemaerne skal tage udgangspunkt i Børne- og Socialministeriets beskrivelser af temaerne. Det pædagogiske læringsmiljø skal tilrettelægges inden for Børne- og Socialministeriets to pædagogiske mål for hvert læreplanstema, hvor de pædagogiske mål beskriver sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring.

Læreplanstemaerne er tilsammen udtryk for et bredt læringssyn, og det er afgørende, at de tænkes i en sammenhæng i dagtilbuddets arbejde. Opdelingen i temaer skal sikre fokus på forskellige centrale elementer i børns læring og udvikling i dagtilbud. Læs de ministerielt fastsatte indholdsbeskrivelser og mål for læreplanstemaerne i: "Den styrkede pædagogiske læreplan – rammer og indhold", der kan findes på: www.emu.dk/omraade/dagtilbud.

Læreplanstemaerne er:

1. Alsidig personlig udvikling.
2. Social udvikling.
3. Kommunikation og sprog.
4. Krop, sanser og bevægelse.
5. Natur, udeliv og science.
6. Kultur, æstetik og fællesskab.

Hvordan der arbejdes med alle læreplanstemaerne i en sammenhæng, for at understøtte et helhedsorienteret perspektiv

1. Den alsidige personlige udvikling

I arbejdet med at støtte barnet i sin alsidige personlige udvikling, er vi i Sabro Dagtilbud meget bevidste om, at ethvert barn er unikt, og vi støtter barnet i at udvikle sin egen personlighed og i at styrke egne kompetencer. I Sabro Dagtilbud er miljøet trygt og tillidsskabende således, at alle børn har de bedste betingelser for udvikling, læring og dannelse. Vi har fokus på barnets tilknytning og vigtigheden af at have gode relationer både til voksne og børn. I Sabro Dagtilbud har alle børn en primær voksen, der følger barnet tættere og får givet barnet de muligheder og udfordringer, som barnet har brug for. Personalet udfordrer gerne børnene, mens vi går foran, bagved og ved siden af barnet for at støtte, guide og opmuntre.

I Sabro Dagtilbud er vi i tæt dialog med forældrene og samarbejder om de nye tiltag, der tages. Personale og forældre aftaler, hvornår indsatsen skal sættes i gang, og hvordan forløbet skal foregå.

Alle børn i Sabro Dagtilbud skal have lov til at prøve selv. Derfor øves selvhjulpenhed gennem hele dagen. Medarbejderne og kammeraterne er altid klar til at hjælpe og opmuntre.

2. Social udvikling

I arbejdet med social udvikling er vi i Sabro Dagtilbud særligt optaget af den gode relation, og af hvordan børn oplever, at de har en positiv tilknytning til voksne og børn.

Sabro Dagtilbud arbejder med Nest i dagtilbud. Det har blandt andet til formål at få alle børn inkluderet i fællesskabet, og at de bliver mødt med støtte til at indgå i et fællesskab. Derudover arbejdes der løbende med fri for mobberi, hvor vi arbejder med måder til at guide børn, der er uden for fællesskabet.

Vi har særligt fokus på vores børne- og læringsmiljø, og hvordan vi fysisk vælger at indrette os til forskellige rollelege. Derudover har personalet i hele dagtilbuddet arbejdet målrettet med at være en del af børns leg. Både som den aktive deltager, den støttende voksne og som observant. Det giver personalet mulighed for at arbejde med børnenes egne løsninger af konflikter, deres færdigheder i at lege og med den generelle relation og tilhørsforhold.

3. Kommunikation og sprog

Det pædagogiske læringsmiljø i Sabro Dagtilbud skal understøtte, *"at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden (...) og at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og idéer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber"*. (citater fra den pædagogiske læreplan)

I Sabro Dagtilbud kommer dette til udtryk ved, at medarbejderne stiller åbne spørgsmål, der lægger op til dialog, og der tilstræbes dialoger med børnene med minimum fem turtagninger. Medarbejderne er opmærksomme på at lade alle børn komme til orde og deltage i dialoger i løbet af dagen - både rammesatte kontekster som f.eks. samling, gennemgang af dagens program - men også samtaler ved frokostbordet, i forbindelse med putning/bleskift osv.

Medarbejderne benytter et nuanceret sprog med mange "guf-ord", som er tilpasset barnets alder, men som samtidig også udfordrer. Børnenes ordforråd- og forståelse, uddybes og tilføjes yderligere forklaringer.

Medarbejderne vægter at introducere børnene for mange forskellige emner/temaer og aktiviteter, hvor børnenes ordforråd kan udvides. Indenfor "Natur, udeliv og science" er der f.eks. rig mulighed for at lære nye spændende ord og begreber.

Læringsmiljøerne og hverdagen/aktiviteterne tilrettelægges, så børnene understøttes og stimuleres i at anvende sproget. Derudover er medarbejderne bevidste om at synliggøre det sproglige læringsmiljø i indretningen af f.eks. stuen.

Medarbejderne i Sabro Dagtilbud er klædt yderligere på til opgaven ved bl.a. at have deltaget i projektet "Børns Tidlige sprog" og "READ". Derudover har Sabro Dagtilbud ansat en sprogvejleder, som er fast tilknyttet den enkelte afdeling én dag om ugen. Sprogvejlederen har sproggrupper, giver sparring til medarbejderne, deltager i forældresamtaler, producerer sprogmaterialer m.m. Medarbejderne har desuden adgang til og benytter materialer som Rambølls sprogvurdering, TRAS, Hit med lyden, Tulle & Skralle, Lydbyen, babytegn m.m.

4. Krop, sanser og bevægelse

I Sabro Dagtilbud tilrettelægger vi hverdagen sådan, at børnene oplever mest mulig glæde og forståelse for deres egen krop og dét at være i bevægelse. Vi sørger for, at børnene bliver udfordret og får udforsket kroppens muligheder og begrænsninger. Gennem alsidige og udfordrende aktiviteter i hverdagen stimulerer vi børnenes sanser samtidig med, at vi pirrer til deres nysgerrighed for kroppen. I Sabro Dagtilbud sørger vi for, at børnene tilegner sig viden om sunde vaner. Det gør vi blandt andet gennem vores kultur og hverdagsstrukturer. Vi arbejder altså ud fra tanken om, at leg og dialog blandt børnene skaber forståelse for, hvad sunde vaner og bevægelse gør for kroppens velbefindende.

Vi har fokus på bevægelse og sanseaktiviteter såsom leg i hængekøjer, motorikbaner, leg med sansekasser, klatre i træer, tegne med kridt, lege med sæbebobler m.m.

5. Natur, udeliv og science

I Sabro Dagtilbud er vi opmærksomme på og tilrettelægger vores hverdag, så alle børn er ude i naturen hver dag. Naturen som læringsrum er stedet, hvor børnene kan eksperimentere, være nysgerrige og gøre sig erfaringer med naturfænomener. I Sabro Dagtilbud bruger vi naturen som læringsmiljø på mange forskellige måder.

På institutionernes legepladser laves der bål, mudderkager og plaskes i vandpytter. Der er

vandleg på legepladsen, og selv indendørs benytter vi ofte vores håndvaske til vandlege. Legepladserne er indrettet, så børnene kan se og mærke træer og buske – sol/skygge – sand og legeredskaber, og hvor medarbejderne kan støtte og inspirere barnet til at eksperimentere med naturen. Medarbejderne arbejder med eksperimenter og sætter ofte noget i gang, hvor man ikke ved, hvor eller hvad det skal ende med.

I Sabro Dagtilbud benytter vi de forskellige lokalområder som f.eks. skoven, branddammen og byggelegepladsen. Vi tager på tur ud i naturen med det formål "bare" at være. Samtidig arbejdes der i de forskellige afdelinger med projekter i årets løb som f.eks. sommerfuglelarver, bondegårdstema, bål, højbede og naturens spisekammer.

Naturoplevelserne er med til at understøtte både den kropslig, følelsesmæssige og kognitive dimension. I Sabro Dagtilbud ser vi naturen som et fantasisted, hvor man kan udfordre og bruge sig selv både med sansemotoriske oplevelser fx gå med bare tæer, gå i kuperet terræn.

Personalet følger børnenes spor og understøtter deres naturlige nysgerrighed. I hverdagen er der plads til nysgerrige spørgsmål, og til at personalet har en eksperimenterende tilgang.

I Sabro Dagtilbud er vi opmærksomme på bæredygtighed, miljø og anvendelse af naturens ressourcer. Vi er med i affaldsindsamlingen med naturfredningsforeningen, hvor børnene bl.a. lærer at have respekt for naturen og miljøet.

For at børnene kan få en begyndende matematisk opmærksomhed, så måler og vejer vi ting, sammenligner størrelser og vægt. Der tales og eksperimenteres med tyngdekraften. Børnene udfordres på forskellige niveauer, der tilpasses børnenes udvikling og kompetencer.

6. Kultur, æstetik og fællesskab

I Sabro Dagtilbud er der mange traditioner. Vi fejrer højtiderne som jul, fastelavn, påske og Sankt Hans. Vi fejrer også nogle af de nye traditioner som halloween og nytårskur. Til jul tilbyder vi alle, at komme i kirke og synger julesange og hører juleevangeliet. Dagplejen afholder deres julefest i Sognegården, hvor de går luciaoptog i kirken. I Sabro Dagtilbud holder vi julefest eller nytårskur, hvor alle forældrene deltager. Her optræder børnene for forældrene, og bagefter er der fælles hygge.

Vi taler om, hvordan man lever i andre lande, hvordan vi alle ser ud, og vi klæder os ud og laver forskellige former for teater for hinanden. Det kan være en cirkusforestilling eller en

lille selvlavet forestilling om de 3 bukkebruser.

Vi maler billeder, dekorerer krus og nøglering, laver perlepladser, ting af genbrugsmaterialer og meget andet. Vi lægger stor vægt på, at børnene prøver at arbejde med mange forskellige typer af materialer.

Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.

Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser både som tilskuer og aktive deltagere; oplevelser som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Vi understøtter børnenes nysgerrighed og fantasi ved at arbejde med faglig opmærksomhed og reflekterende rum. Vi gør det ved at læse bøger, spille spil og tale med børnene om forskellige kulturer samt tage udgangspunkt i de forskellige kulturer, som børnene kommer fra. I Sabro Dagtilbud inddrager vi forældre fra forskellige kulturer til at understøtte og samarbejde med det pædagogiske personale.

I Sabro Dagtilbud har vi fokus på følgende traditioner:

Jul: julefrokost for børn og personale, juletræsfest med besøg af julemanden, Luciaoptog med forældrene, små skuespil i december, klippe-klistre og pynte op til jul, sange, juleeventyr og alle børn laver julegaver til forældrene.

Fastelavn: udklædning, tøndeslagning, sange og fortællinger om fastelavn.

Påske: påskefrokost for børnene, sange, historier og klippe.

6. Det fysiske og æstetiske børnemiljø

Det fysiske miljø bør invitere til leg, udforskning af omgivelserne og såvel fysisk aktivitet som fordybelser både inde og ude. Den fysiske indretning bør være fleksibel i forhold til at kunne bruges til varierende pædagogiske formål, men bør samtidig muliggøre en kontinuitet i længerevarende lege og andre aktiviteter.

Hvordan de fysiske rammer, inde som ude, understøtter målene for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes læring.

Sabro Dagtilbud er optagede af, at institutionernes læringsmiljøer skal skabe grobund for det "gode møde" og den fælles opmærksomhed - og deraf læring. Dette gør sig blandt andet også gældende i måden, institutionerne indrettes på.

Fysisk læringsmiljø

Alle medarbejdere i Sabro Dagtilbud har deltaget i en workshop om, hvordan der skabes gode læringsmiljøer via den fysiske indretning af institutionerne. Det har skærpet bevidstheden om, at de fysiske læringsmiljøer skal udtrykke Sabro Dagtilbuds holdning til pædagogiske praksis, kultur og læringssyn. Den fysiske indretning skal give naturlig anledning til det gode møde og den fælles opmærksomhed.

Det har resulteret i, at institutionerne i dag er indrettet med mange små dynamiske læringsrum, der alle tager udgangspunkt i børnegruppen og dens aktuelle behov. Vi har læringsrum, der inviterer til forskellig leg og en indretning, der signalerer det, vi gerne vil, og som udtrykker det, der kan foregå i rummet.

Medarbejderne er opmærksomme på vigtigheden af, at alle institutionerne har zoner, hvor der kan finde både voksen- og børneinitierede aktiviteter sted. Derudover skal der både være stille-zoner (f.eks. pauserum, huler, bibliotek, læsekrog osv.) og zoner for høj fysisk aktivitet (motorikrum, legepladsen, pudrum osv.). Derudover er medarbejderne bevidste om, at alle institutioner skal have en hjemlig kerne - et sted med et moderat lydniveau, møbler der indbyder til højtlesning og/eller samtale, og hvor børnene med sikkerhed kan møde en voksen, der gerne vil snakke, trøste eller hjælpe.

Æstetik

Sabro Dagtilbud skal være inspirerende, imødekommende og lægge op til leg og læring, som beskrevet ovenfor. Derudover vægtes der, at institutionerne er indrettet med en vis æstetisk sans for øje. Vi er bevidste om, at det første møde og indtryk kan være af afgørende betydning. Vores indgangspartier skal derfor være indbydende, signalere hvem vi er, få udefrakommende til at føle sig velkomne og ikke være klistret til med f.eks. skilte om retningslinjer og diverse sygdomme i huset.

De fleste vægge er rigt dekorerede, men i Sabro Dagtilbud forsøges der også at have områder, hvor der ikke er så meget på væggene for at skabe ro for øjet - ligesom med

den fysiske indretning forsøges der også at tænkes i zoner i udsmykningen, informationer til forældre osv. Institutionerne forsøger at skabe en hyggelig og inspirerende atmosfære, hvor genstande som nips, dimser og pynt ikke hovedsageligt skal bære præg af personlig smag, men mere med blik for at disse genstande skal kunne være til inspiration og måske endda bruges i børnenes lege og samvær.

Børnenes kreative udtryk og -produkter har en central plads i det æstetiske udtryk og dekorationen/udsmykningen i Sabro Dagtilbud. Det vægtes, at børnenes produkter og udtryk respekteres og anerkendes, og dette ses bl.a. i udstillingsområder, -vægge og -skabe, hvor børnenes kreative og æstetiske udtryk kommer til sin ret.

7. Børn i udsatte positioner

Dagtilbud af høj kvalitet med gode pædagogiske læringsmiljøer har stor betydning for alle børn, men særligt for børn i udsatte positioner. Børn kan være i udsatte positioner af vidt forskellige grunde, og det pædagogiske personale og andre fagprofessionelle har ansvar for med tidlig, rettidig indsats at identificere børn med behov for en særlig opmærksomhed. Samtidig skal der arbejdes med rummelige fællesskaber, hvor alle børn har en naturlig plads. Børn i udsatte positioner skal støttes, så de både udfordres tilpas og oplever mestring i det almene fællesskab og efter behov også i mindre gruppesammenhænge med et særligt fokus. Nogle gange skal legen støttes, guides og rammesættes, for at udsatte børn kan være med, og for at legen udvikler sig positivt for dem. Kvaliteten i interaktionen mellem barn og voksen er betydningsfuld for alle børn, men i særlig grad for børn i udsatte positioner.

Hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter alle børns trivsel, læring, udvikling og dannelse, og hvordan der udvikles rummelige fællesskaber, som alle børn oplever at være en betydningsfuld del af.

Alle børn har krav på at være deltager i et positivt og betydningsfuldt børnefællesskab. Særligt har børn i udsatte positioner brug for, at kvaliteten af relationen og interaktionen mellem børn og personale er ekstra høj.

I Sabro Dagtilbud arbejder vi med barnets ressourcer og møder det med positive forventninger og tilgange. Dette gælder alle børn i dagtilbuddet; dog med ekstra fokus på betydningen for børnene i udsatte positioner.

At møde barnet med anerkendelse og en positiv tilgang giver trykthed, tillid og en god

relation, som kan være med til at give det udsatte barn en plads i børnefællesskabet.

Det pædagogiske læringsmiljø tilrettelægges efter barnets forudsætninger og behov. Vi anerkender, at børn lærer på forskellig vis. Personalet arbejder med udgangspunkt i barnets ressourcer og deltagelse ved at følge barnet tæt, være understøttende, udfordre tilpas, guide og opmuntre. Arbejdet har fokus på, at barnet oplever mestring og har en betydningsfuld deltagelse i børnefællesskabet.

Eks: Simon er vild med biler og sidder ofte selv og leger med bilerne. Pædagogen ser to drenge lege i sandkassen, hvor de graver vejbaner og små søer. Pædagogen observerer, at Simon sidder og kigger på dem og er optaget af deres leg. Pædagogen går hen til Simon og spørger om, hun må være med i hans leg med bilerne. De to andre drenge kigger der over og siger: "Simon må ikke være med i vores leg". Pædagogen ser, at Simon har bygget en bro af pinde. Pædagogen griber straks den mulighed og siger: "Aj Simon, du har bygget en bro. Det er godt fundet på. Måske kunne de andre drenge også bruge en bro i deres leg, og det kan du bygge, hvad siger I til det?". Pædagogen får med sin guidning, opmuntring og ros de andre to drenge til at lade Simon få en betydningsfuld rolle i deres leg.

I Sabro Dagtilbud arbejder vi i små grupper, der er sammensat efter behov i forhold til børnenes styrker og svagheder. I grupperne bliver der mulighed for guidning, så det udsatte barn kan få plads og rum til at deltage i et mindre børnefællesskab med succes. Medarbejderen kan i højere grad tilrettelægge og målrette sit arbejde med barnets udfordringer for derved at skabe udvikling, læring og trivsel.

I Sabro Dagtilbud arbejder vi med en tydelig struktureret hverdag, som gør dagen overskuelig og genkendelig, og som tilpasses barnets behov. Der benyttes visuelle hjælpemidler som f.eks. Piktogrammer og konkrete i situationer, hvor det giver mening, men også i den helt almindelige hverdag for alle børn, da en visuel understøttet hverdag er fin for alle, og at det for nogle børn kan være helt afgørende med visuel struktur., og at det for andre børn kan være alt afgørende at få dagen struktureret visuelt.

I Sabro Dagtilbud arbejder vi med Nest-principperne for at understøtte og tilrettelægge en pædagogisk tilgang, som alle børn har glæde af og særligt børn i udsatte positioner kan med fordel føle sig som en integreret del af børnefællesskabet med disse små justeringer og metoder.

Eks: Jørgen har svært ved at få sit tøj på, når vi skal ud at lege. Han bliver distraheret og begynder at lege med eller slår til de andre børn. Vi vil prøve at skærme ham samt give

han en guide til at bevare fokus på, hvad han skal i denne situation. Vi vælger at flytte hans rum til en plads, hvor der kun er en ved siden af, og som ligger lidt væk fra indgangen til toilettet, hvor der kommer mange børn lige på det tidspunkt. Samtidig laver vi et skema med det tøj, han skal have på, som han så kan følge. Samtidig sidder der en pædagog tæt på, som kan guide, støtte og opmuntre ham til at komme i tøjet. Vi overvejer om der med tiden skal en time timer på, så han ved, hvor længe han kan bruge - evt. med belønning.

Medarbejderne arbejder med deres tydelighed og kropssprog i forhold til deres fremtoning og kommunikation overfor børnene. Særligt de børn der er udfordret, da dette kan have stor betydning for dem, da de har ekstra svært ved at aflæse andre.

Eks: Pædagogen vil have Sara til at komme, men hun løber bare den anden vej og griner. Pædagogen stopper op og siger: "du skal komme nu!!!" og viser, at hun mener det. Tonen er meget tydelig. Den er uden trusler, men bestemt. Da Sara kommer, siger pædagogen: "Hvor er jeg glad for, du kom" - ikke noget men.... Og evt. et kram eller i hvert tilfælde med et smil.

Medarbejderne forbereder sig grundigt, når de varetager børnenes læring og udvikling. Der laves handleplaner, udviklingsbeskrivelser og smtte-modeller, hvor aktiviteter og projekter tilpasses barnets zone for nærmeste udvikling. I dagtilbuddet er vi opmærksomme på, at det er i NUZO, at læring og udvikling finder sted. Det er også her, man kan differensere sin pædagogiske praksis, så alle børn profiterer af dagtilbuddets pædagogiske læringsmiljøer.

I Sabro Dagtilbud støtter og hjælper kollegaerne hinanden i de udfordrende situationer med børnene ved blandt andet at have gode aftaler om, hvordan vi håndterer udfordringer på flere niveauer; hvordan man som kollegaer støtter, guider og giver feedback, når børnene udfordrer.

I Sabro Dagtilbud samarbejder vi med tværfaglige samarbejdspartnere; særligt i arbejdet med børn i udsatte positioner for derved at få sparring, vejledning og vidensdeling. Det er af stor betydning, at vi ser hele barnet og dets netværk/familie for at kunne støtte og udvikle barnet og ligeledes dets familie. Dette gør vi ved at holde netværksmøder, hvor dets familie og alle omkring barnet er inviteret og deltager ved et såkaldt SOS-møde (Signs Of Safty).

Børn i udsatte positioner skal mærke, at de er en betydningsfuld del af børnefællesskabet, ligesom medarbejderne samarbejder med barnets familie for, at de skal føle sig som

en del af forældrefællesskabet. I Sabro Dagtilbud vil vi sikre os, at børnene (og deres familier) støttes, bliver set, hørt og føler sig vigtig i institutionsfællesskabet for derved at tilkendegive alle familiers betydning i det store fællesskab.

Eks: Der skal være forældremøde i institutionen og ved et forældrerådsmøde tales om, at det altid er de samme forældre, der ikke kommer til mødet; bl.a. Ismals familie. Forældrerådet bliver enige om at kontakte familien for at høre, om de ikke har lyst til at komme, hvis nu de kunne følges med en fra forældrerådet.

8. Forældresamarbejde

Et godt forældresamarbejde om børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse er af afgørende betydning. Forældrene skal derfor både inddrages aktivt i og have indflydelse på dagtilbuddets arbejde. Samarbejdet sker både i form af det formelle bestyrelsesarbejde/forældrerådsarbejde og samarbejdet i hverdagen på tværs af dagtilbud og hjem om det enkelte barn, og om skabelsen af inkluderende børnefællesskaber.

I det daglige forældresamarbejde indgår også vejledning af og sparring med forældrene om, hvordan de understøtter deres barns trivsel, læring, udvikling og dannelse. Det pædagogiske personale og forældrene afstemmer forventningerne til hinanden og samarbejdet, med afsæt i den enkelte families behov, og alle skal opleve, at de bliver set, hørt og har indflydelse.

Hvordan forældresamarbejdet faciliteres og rammesættes, både formelt og i hverdagen.

Når et barn skal fra vuggestue eller dagpleje til børnehave, har vi i Sabro Dagtilbud en samtale med forældrene. Vi gennemgår dialoghjulet, taler om barnets læring, udvikling og trivsel. Hvis der er behov for det, ligger vi sammen en plan for, hvordan vi kan støtte barnet både i overgangen og generelt. Disse samtaler følges op af hyppige dialog i dagligdagen. Efter ca. 3 måneder har vi et møde, hvor vi evaluerer tiltagene og overgangen samt laver aftaler om, hvad næste skridt skal være.

Eks: Vi oplever et barn på knap 3 år, som har svært ved at udtale S-lyden i starten af et ord. Her aftales det, hvordan hjemmet og institutionen kan støtte barnet i korrekt udtale ved hjælp af gentagelser og øget opmærksomhed på tydelig udtale. Sprogvejlederen vil også give barnet nogle lege, hvor S-lyden trænes. Efter 3 måneder evalueres indsatsen,

og ny plan lægges, hvis der er behov for dette.

Vi informerer nye forældre i dagtilbuddet om, at de altid er velkommen til at spørge, hvis der er noget, de er i tvivl om eller har brug for mere viden om. I Sabro Dagtilbud er der ikke altid tid til at vejlede og sparre ved afhentning eller aflevering, men som forældre kan man altid få et møde, hvor vi taler om barnets trivsel, udvikling og læring.

I Sabro Dagtilbud er der en samtale 3 måneder efter barnets start og igen på vej til børnehave (dialoghjulssamtale ca. 3 år), hvor også sprogvurderingen også gennemgås, samt i november året før skolestart, hvor vi har en dialog om barnets udvikling og trivsel samt med gennemgang af sprogvurderingen.

I Sabro Dagtilbud skaber vi inkluderende børnemiljøer.

Eks: der er aftaler om, at man inviterer hele stuen eller alle pigerne eller alle drengene med, når man holder fødselsdag hjemme.

I Sabro Dagtilbud taler vi med forældrene om vigtigheden af, at alle taler godt om de andre børn og deres forældre, om at alle børn og voksne ikke er ens og kan det samme, men man kan godt være sammen alligevel.

I Sabro Dagtilbud er der et tæt samarbejde mellem forældre og personalet. Vi kommunikerer dagligt ved aflevering og afhentning om barnets oplevelser både i hjemmet og i institutionen. BørneIntra bruges til at understøtte den daglige kommunikation mellem forældre og personale via fortællinger om dagligdagen og beskeder.

I Sabro Dagtilbud arbejder vi tæt sammen med forældrerepræsentanter i forældreråd og bestyrelsen. Forældregruppen er også aktiv på andre måder - de hjælper os med at vedligeholde og pleje vores legepladser.

9. Inddragelse af lokalsamfundet

Som led i arbejdet med den pædagogiske læreplan skal dagtilbuddet overveje, hvordan lokalsamfundet i form af fx skoler, biblioteker, museer, idrætstilbud og -faciliteter, plejehjem, erhvervsliv mv. kan inddrages med henblik på at styrke dagtilbuddets pædagogiske læringsmiljø.

Dagtilbuddet skal endvidere overveje om et samarbejde med fx ældre medborgere, skolebørn fra mellemtrinnet og udskolingen eller andre frivillige i lokalsamfundet, der ønsker at bidrage med en

særlig viden eller interesse inden for eksempelvis natur, sport, musik, sundhed eller håndværk, kan bidrage til at styrke arbejdet med pædagogiske læringsmiljøer.

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet inddrager lokalsamfundet i arbejdet med etablering af pædagogiske læringsmiljøer for børn.

Hvordan dagtilbuddet, herunder bestyrelsen og forældre, inddrager lokalsamfundet.

I Sabro er der et godt samarbejde mellem dagtilbud og lokalsamfundet. Vi har et tæt samarbejde med de lokale virksomheder og butikker. Vores dagpleje kommer hver 14. dag i demenscentret, hvor børn og ældre synger og leger sammen. Her lærer børnene at omgås de ældre, og børnene er med til at skabe stor glæde og genkendelighed i de ældres dag. 6 børnehavebørn deltager på skift i et "madprojekt" med lokalcentret, hvor børn og ældre laver mad og spiser sammen en gang om ugen. Børnene lærer nye opskrifter, får talt om hvilke ingredienser der skal bruges, og hvad man spiste før i tiden. I Sabro Dagtilbud arbejder vi sammen med dagligvarebutikkerne. Vi støtter op om hinandens projekter:

Eks: Brugsen og Rema donerer forsyninger til vores hjerteløb og til vores dagplejedag.

Virksomhederne er altid åbne for besøg.

Eks: Børnene besøger vandværket, hvor de lærer om, hvordan vandet pumpes op, renses og sendes retur til forbrugerne. Vandværket ringer også, hvis der er et for stort vandforbrug i Sabro Dagtilbud.

Sabro Dagtilbuds bestyrelse har et stort fokus på, at der sker en understøttelse af lokalsamfundet

Eks: Alle vores legepladser er åbne udenfor institutionernes åbningstider.

I Sabro Dagtilbud er det en tradition, at alle børn tilbydes at komme til julegudstjeneste i Kirken.

Dagplejen, forældre og søskende kommer til Luciagudstjeneste i kirken hvert år og danser om juletræet i sognegården.

Vi er en del af fællesrådet hvor vi arbejder på at optimere byen, så tingene fungerer bedst muligt.

10. Sammenhæng med børnehaveklassen

Sammenhæng i børnenes liv betyder, at skolen bygger videre på et tydeligt børneperspektiv, der tager over, hvor dagtilbuddet slipper. Det skoleforberedende arbejde i dagtilbud handler især om, at der i børnenes sidste år i dagtilbud etableres pædagogiske læringsmiljøer, der understøtter børnenes sociale kompetencer og færdigheder som vedholdenhed og fordybelse. Derved forberedes de på at møde nye sociale og faglige sammenhænge med tro på egne evner, nysgerrighed og gå-på-mod. Det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbud skal også introducere til og give børnene mulighed for at udvikle faglige færdigheder i form af leg med bogstaver, tal, mønstre, former m.v.

Sammenhængen mellem skole og dagtilbud og af, hvordan der i børnenes sidste år i dagtilbud etableres et pædagogisk læringsmiljø, der understøtter børnenes dannelsesparathed og skaber sammenhæng til børnehaveklassen

I Sabro Dagtilbud flytter de kommende skolebørn med kendte personaler fysisk op på skolen fra den 1. maj til sfo start 1/8. I denne periode lærer de skolens fysiske indretning og SFO'en at kende, og de kommer 9 gange på besøg i børnehaveklassen. I de 12 uger børnene er i vores regi på skolen arbejdes der med læreplanen; især de sociale relationer, da det er en ny sammensætning af børn. Der er både børn udefra og vores egne børn fra de 5 afdelinger. Ugerne er opdelte, så der lægges vægt på forskellige læreplans-tema. Der arbejdes også med at styrke robustheden, nu hvor børnene som udgangspunkt skal kunne "alt" selv.

Dagen er opdelt, så børnene øver sig i at blive skolebørn om formiddagen i grupper, hvor vi afprøver forskellige kommende klassekonstellationer, og om eftermiddagen er de en del af sfo'en.

Fra 2019 har vi arbejdet med at styrke Stærkere Læringsfællesskaber mellem børnehaveklassepersonalet og dagtilbuddet. Det gør vi ved sammen at planlægge, hvad der arbejdes med i det sidste år i dagtilbuddet og det første år i indskolingen. Formålet er, at børnene og deres forældre kan se en rød tråd i deres overgang. Vi har sammen med indskolingen lavet en plan for, hvad det er vigtigt at kunne for at få en god skolestart. Disse emner har forældrene også fået, og til dialogmødet et halvt år før skolestart aftales det,

hvad der skal sættes fokus på for det enkelte barn det næste halve år. F.eks. at man både hjemme og i institutionen læser højt fra en bog uden mange billeder, så barnet bliver styrket i at lytte, at man øver sig i at vente på tur og kunne klare toiletbesøg alene.

11. Ledelse

Ledelsen har ansvaret for, at personalet besidder viden og konkrete kompetencer til at kvalificere det pædagogiske læringsmiljø og til at inddrage forældrene. Ledelsen understøtter og kvalificerer faglige, pædagogiske refleksioner hos personalet via facilitering, sparring og løbende metodeudvikling med fokus på udvikling af de pædagogiske læringsmiljøer og på at skabe stærkere læringsfællesskaber. Den samlede ledelse understøtter dagtilbuddets åbenhed over for lokalsamfundet. Den pædagogiske leder organiserer arbejdet, så det understøtter personalets arbejde med den pædagogiske læreplan.

Hvad ledelsens opgave er, for at der leves op til de ministerielt fastsatte mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes læring inden for hvert af de seks læreplanste-maer.

I Sabro Dagtilbud har vi i ledelsesteamet lavet en strategi for, hvordan og i hvilke perio-der vi vil arbejde med de 14 punkter i den pædagogiske læreplan. Vi har afholdt p-møder og p-dage i hver enkelt afdeling, hvor selve arbejdet er foregået. Der er afholdt 2 work-shops for hele dagtilbuddet, og på disse har vi arbejdet med legen og læringsmiljøer.

Eks: Personalet blev delt i mindre grupper på tværs af afdelinger, hvor hver person be-skrev, hvad vedkommende havde bidt mest mærke i under oplægget. Derefter gik hver afdeling sammen i små grupper svarende til stuer/legestuegrupper, og her lavede man sammen lave en plan for, hvordan det fysiske læringsmiljø skulle se ud til den børn, grup-pen havde lige nu.

I Sabro Dagtilbud har vi i alle afdelinger arbejdet ud fra den samme skabelon for reflek-terende dialoger, og til vores dokumentation bruges en udvidet SMTTE-model.

Vi arbejder tæt sammen på at styrke samarbejdet og få skabt en rød tråd ledelse og medarbejder imellem gennem SLF arbejdet. De faglige fyrtårne varetager i samarbejde med de pædagogiske ledere formidlingen og implementeringen af den styrkede lære-

plan. Der skabes et fælles fokus pædagoger og ledelse imellem og arbejdes med reflekterende rum, undren og feedback.

I Sabro Dagtilbud har vi en systematisk opkvalificering af personalet. I lederteamet diskuterer vi behovet for opkvalificering, undersøger muligheder og igangsætter uddannelse.

Eks: Der er i efteråret 2019 og vinteren 2020 uddannet 1-2 bevægelsesassistenter fra hver afdeling. Siden maj 2019 har vi haft en gruppe personaler på tværs af afdelingerne på Nest-kursus (fællesskaber for alle), hvor der arbejdes med inkluderende børnemiljøer og læring i rutinesituationerne.

I Sabro Dagtilbud har vi en aftale om, at vi følges nogenlunde i tempo med implementeringen af lærerplanen således, at personalet kan sparre med hinanden på tværs af afdelinger.

Vi arbejder ud fra faste mødekadencer. De faglige fyrtårne mødes med ledergruppen en gang om måned, og alle afdelinger arbejder med reflekterende dialoger og feedback på deres stuemøder og på personale og pædagogmøder.

12. Pædagogisk personale

Det pædagogiske personale skal sammen skabe et pædagogisk læringsmiljø, hvor der er plads, tid og ro til at være barn. Det er hensigten, at legen og den legende tilgang til læring, barnets interesser, undren og nysgerrighed, samt det pædagogiske personales viden om at fremme læring og udvikling, er udgangspunktet for de læreprocesser, som barnet indgår i. For at kunne lykkes med dette er det centralt, at det pædagogiske personale i det interne arbejde både kan tage ledelse og give følgeskab.

Hvad det pædagogiske personales opgave er, for at der leves op til de ministerielt fastsatte mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes læring.

I Sabro Dagtilbud planlægger vi pædagogiske aktiviteter, der inkluderer alle børn, så de føler sig set og hørt samt giver dem oplevelsen af, at de bidrager til og er en del af fællesskabet. Vi ser det som vores opgave at skabe rammer, rum og tid til at støtte det enkelte barn i dets udvikling. I Sabro Dagtilbud er pædagogikken understøttende og udviklende, således der er en sammenhæng mellem de pædagogiske læringsmiljøer og bør-

nenes læring indenfor de seks læreplanstemaer. Vi har derfor en fælles øvebane ud fra Stærkere Læringsfællesskaber, som er reflekterende dialoger, hvor de faglige fyrtårne og lederne understøtter deres kolleger i at reflektere over såvel egen som kollegers praksis, så vi hele tiden udvikler, løfter og præciserer vores fælles pædagogiske praksis i dagligdagen.

Afdelingerne imellem

I Sabro Dagtilbud har vi fælles arrangementer, hvor vi arbejder med Stærkere Læringsfællesskaber og læreplanstemaerne. Herved får vi viden delt og får inspireret hinanden.

Eks: I Sabro Dagtilbud er hver afdeling vært for et årligt fællesarrangement: Vinterfesten, Sankt Hans, Sangens Dag, Hjerteløb, Lucia og Dagplejedag, hvor det pædagogiske personale omsætter arbejdet med Stærkere Læringsfællesskaber og læreplanstemaerne til praksis og læring hos børnene.

I Sabro Dagtilbud har vi løbende aktionslæringsforløb for at sikre det fælles pædagogisk grundlag.

Eks: Børns tidlige sprog, Nest og bevægelse er emner, hvor det pædagogiske personale arbejder med øvebaner, der fokuserer på tidlige indsatser omkring sprog, det enkelte barn og fællesskabet samt sundhed og motorisk udvikling, som en del af hverdagens praksis.

Børnegruppen

I Sabro Dagtilbud er målet, at børnene skal støttes i at lære mest muligt, og at den læring altid tager udgangspunkt i det enkelte barns Zone for Nærmeste Udvikling. Derfor sørger vi for gennem hele dagen at spørge os selv, hvorvidt børnene dannes, trives og udvikles, om de oplever, at de bliver set, hørt og anerkendt, hvorvidt vi styrker og udvikler børnenes sociale kompetencer og opmærksomhed qua de aktiviteter, der bliver tilrettelagt, og hvorvidt de aktiviteter lægger sig op ad det enkelte barns interesse, og derved øger barnets opmærksomhed.

At benævne og italesætte det enkeltes barns initiativer i aktiviteterne gør vi for at styrke det enkelte barns selvværd og selvtillid. Samtidig forsøger vi også at få børnene til at få øje på hinanden og hver deres individuelle kompetencer og egenskaber, da netop denne opmærksomhed kan føre til tættere relationer børnene imellem. Vi planlægger i mindre

grupper i 0-2 år og 3-6 år, så aktiviteterne er overskuelige for det enkelte barn, hvilket vi gør gennem arbejdet med Nest-principperne.

13. Dokumentation og refleksionspraksis

Ledelsen har ansvar for, at det pædagogiske personale løbende forholder sig refleksivt til, hvordan de pædagogiske læringsmiljøer understøtter børnegruppens trivsel, læring, udvikling og dannelse. Det kan fx ske ved, at praksis fastholdes gennem pædagogisk dokumentation, der danner grundlag for analyse, og systematisk refleksion og justering af praksis.

Professionel dømmekraft og en systematisk faglig og kritisk refleksion over egen og fælles praksis er et vigtigt grundlag for lokalt at udvikle dagtilbud af høj kvalitet. Refleksionen forudsætter, at man er nysgerrig og undersøgende på hinandens praksis, søger sparring og tilbyder hjælp. Samtidig skal man turde udfordre hinandens vaner og rutiner og gøre det naturligt at dele viden og ideer til nye løsninger på tværs. Med afsæt i refleksionen og en stærk feedbackkultur skabes der i dagtilbuddet, afdelingen og i den enkelte gruppe stærkere læringsfællesskaber. Derved opbygges og udvikles både den professionelle kapacitet og dømmekraft.

Dokumentationen kan både være kvantitative og kvalitative data. Dokumentation til udvikling af de pædagogiske læringsmiljøer kan være personalets beskrivelser, iagttagelser eller videooptagelser af den pædagogiske praksis. Dokumentation af børnenes udbytte kan eksempelvis være børnenes egne produktioner, meninger, udtryk for trivsel, hvad de er optagede af og forældrenes informationer, holdninger og tilfredshed. Dokumentation er også det pædagogiske personales erfaringer, viden fra observation af børnenes leg og fortællinger fra praksis. Sidst men ikke mindst er data også viden baseret på forskning, resultater af evidensbaserede undersøgelser, socioøkonomi, vurderingsredskaber til fx sprog og robusthed mv. Der skal være balance mellem de ressourcer, der bruges på at dokumentere på den ene side og det udbytte, som det pædagogiske personale får, på den anden side.

Den pædagogiske dokumentation og refleksionspraksis vil tage afsæt i de bærende principper for Stærkere Læringsfællesskaber.

Hvordan der skabes en feedbackkultur, hvor der løbende dokumenteres og reflekteres over sammenhængen mellem de pædagogiske læringsmiljøer og børnenes trivsel, læring udvikling og dannelse, så der sker en videreudvikling og kvalificering af egen og fælles praksis.

Dokumentation og refleksionspraksis

For at udvikle den professionelle dømmekraft og en kritisk refleksion over egen praksis, arbejder vi i Sabro Dagtilbud med feedback metoder og tager dermed afsæt i Stærkere Læringsfællesskaber.

De enkelte afdelinger systematiserer deres stuemøder og faglige møder med faste tilrettelagte skemaer for, hvad der skal medbringes af dokumentation, af hvem og hvordan der arbejdes med denne dokumentation.

Eks: Et stuemedlem medbringer et videoklip af en situation, hvor vedkommende oplever sig særligt udfordret. På stuemødet arbejdes der med den dialogiske feedback-samtale. På den måde kan feedback udvikle sig til en dialog, hvor stuemedlemmet får mulighed for at forholde sig til konkrete spørgsmål fra de øvrige kollegaer.

Når der er en tydelig ramme for, hvad der skal foregå på mødet, og hvem der har hvilke roller, er det vores erfaringer, at personalet netop får spurgt nysgerrigt ind til hinandens praksis og dermed højner hinandens faglige dømmekraft.

Samtidig arbejder vi med at få inddraget forskellige viden fra de enkelte medarbejdere. Det er både den lavpraktiske og den teoretiske viden. Igennem vidensdeling opbygges et stærkere læringsfællesskab.

Eks: Til et personalemøde får alle personaler til opgave at læse et uddrag af en bog om domæneteorien. Igennem drøftelser på personalemødet om hvordan teorien kan inddrages og omsættes til praksis, opnår personalet en fælles viden, som kvalificerer deres refleksionspraksis.

Den pædagogiske dokumentation opstår på forskellige måder. Dokumentation kan f.eks. opstå på BørneIntra ved forskellige skriv om aktiviteter samt billedokumentation af forskellige aktiviteter. Derudover arbejder vi med forskellige former for skriftlig dokumentation som en del af et pædagogiske værktøjssæt for at arbejde rundt om hele læringsblomsten. Det kan både være ved udarbejdelse af aktiviteter og af handleplaner for det enkelte barn

Eks: Personalet har oplevet og erfaret, at en del børn ikke kan cykle selv eller har svært ved at gå og løbe på trapper. Derfor vælger de at igangsætte en aktivitet med udgangspunkt i læreplanstemaet "Motorik, sanser og bevægelser". Personalet arbejder ud fra læreplansblomsten; herunder det fælles pædagogiske grundlag og alle de seks læreplanstemaer. Igennem deres systematiske arbejde med læreplansblomsten kan personalet sikre, at de opnår dokumentation, samtidig med at de arbejder med refleksion over

praksis.

Udover den kvalitative del af observationer, beskrivelser og videooptagelser, arbejder vi også med kvantitative dokumentation i form af hjernen og hjerter; dialoghjul, motorik- og sprogvurdering.

14. Evaluering

Udover at etablere en evalueringskultur i dagtilbuddet er dagtilbudslederen også ansvarlig for, at arbejdet med den pædagogiske læreplan evalueres mindst hvert andet år med henblik på at udvikle arbejdet. Evalueringen skal tage udgangspunkt i de pædagogiske mål for de seks læreplanstemaer og skal beskrive sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbuddet og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Evalueringen skal offentliggøres.

Evalueringen baseres på den indsamlede dokumentation, herunder den løbende pædagogiske dokumentation og de systematiske refleksioner, der foregår i det enkelte læringsfælleskab blandt ledere og pædagogisk personale.

Hvordan vi vil evaluere sammenhængen mellem de pædagogiske læringsmiljøer og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse, med henblik på udvikling og kvalificering af dagtilbuddets praksis.

Evaluering

For at opnå en valid, brugbar og relevant evaluering gør ledelsen og personalet i Sabro Dagtilbud sig overvejelser over, hvornår der skal evalueres, og hvilken evaluering der sikrer den bedste udvikling for det pædagogiske læringsmiljø og herunder børns trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Ved at arbejde med forskellige former for dokumentation sikrer vi et validt grundlag for en relevant evaluering, så der netop opstår progression i udviklingen af den pædagogiske praksis. Forud for at den relevante dokumentation indsamles, gør personalet sig overvejelser om, hvad de vil evaluere på og hvorfor.

Eks: En institution bemærker, at der er en meget stor udsving i forældrenes oplevelser af, hvad barnet kan og institutionens vurdering. Ud fra dette danner personalet en hypotese

om, at de i personalegruppen ikke får tilstrækkeligt forventningsafstemt med forældrene om, hvad der forventes af et barn i den pågældende alder. Personalet ønsker at ændre deres måde at indgå i dialog med forældrene samt blive tydeligere i forventningsafstemningen.

Personalet iværksætter forskellige initiativer til at ændre deres dialog med forældrene. De vurderer, hvilke oplysninger og dokumentation de ønsker at indsamle og får organiseret indsamlingen af data, så der både måles på kvantitative og kvalitative data. Når personalet arbejder med evaluering, sker det blandt andet på baggrund af en afklaring om indsatsen virker; i dette eksempel om forældresamarbejdet skal forbedres, og om der sker en ændring i udviklingen og læringen hos børnene.

Udover at personalet i Sabro Dagtilbud arbejder med evaluering i strukturerede sammenhæng, arbejdes der også med evaluering i børnehøjde.

Eks: En gruppe af børn har i løbet af den foregående uge arbejdet med følelser. Inden selve aktiviteten slutter, har personalet valgt, at børnene skal evaluere på, hvordan de har oplevet aktiviteten. Ved hjælp af et evalueringssystem med en rød, gul og grøn cirkel, får børnene mulighed for at sætte en klemme på en af de farvede cirkler afhængigt af, hvad de synes om aktiviteten.

Igennem denne børneevaluering får personalet viden om, hvad der virker og har interesse for børnene, og det bliver muligt ved inddragelse af børneperspektivet at skabe et andet og bedre læringsmiljø for dem.

Vidensdelingen af erfaringer sker i ledelsesteamet. De faglige fyrtårne mødes månedligt for at viden dele deres erfaring, de benyttede metoder og hvad de har opnået ved brugen af dem. Derudover arbejdes der med Nest i dagtilbuddet. I dette forum opstår der ligeledes en vidensdeling iblandt personaler på tværs af afdelinger. Igennem visuel dokumentation samt sparring fra PPR er det dokumenteret, at det bidrager til at højne kvaliteten for børns læringsmiljøer.

